

FACULTAS CO-
GNOSCENS,
SIVE
DISSERTATIO PHILOSOPHICA,

De

SENSO IN GENERE,

Quam

AUSPICE D E O,

Cum Suffragio Ampliss. FAC. PRÆS. OS.
in Lyceo Aboensi,

SUB PRÆSIDIO

Viri Amplissimi

DM. M. PETRI HAHN,
Phyl: Prof: Reg: Ord. & Bibliothec: dex-
ter: Promotoris ac Præceptoris
indesinenter colendi.

Publica ventilacioni submitris

REG. ALUMNUS

ERICUS A. RUDOL
Junc. Smol.

In di m, DEO volente, 3 Maij, Anni 1695.

Imp. apud Joh. LAURENTII WAL.

VIRO

Generoso, Nobilissimo, Amplissimo atque
consultissimo

DN. ERICO

Tigerstedt /

Ut antea, in hâc Academia Abo-
ni, & Lingvarum & Juris Pro-
fessori celeberrimo ; ita nunc
Dicasterii Finlandiæ Af-
fessori longè gra-
vissimo ,

ÆCENATI & DOMINO
meo

HAM! SALITEM! PACEM!

Pecere quam vellem meritorum magna
tuorum

Nomina ! Mæcenas, jura colens
Themidos!

Sed mea pertenuis tenues tuba reddere cantus

Vix valet, hanc scivi plus satis esse eadem.

Debilis idcirco veluti gladiator arenâ,

Non leve difficilis cum inovet artis opus,

Si validis nequeat jaculari viribus hastam

Exiguo cautus instruit ense manus.

Haud secus ecce tuos ego cantaturus honores !

Hoc tantum dico : Ti Decor omnis adest,

Qvod mihi vena negat, tua sarcia inclyta virtus,

Nominis ad laudes utor honore Tui.

Visa fuit pridem res mira, qvod esset Homerî

Ilias exiguo tegmine clausa nucis :

At mage sic mirum qvod inest compages ho-
norum.

Tota vizo doceo. Tu documen dederis.

Iosemet ac veluti coluisti laude Camœnas :

Sic Tibi erit cordi quisquis amat studia.

Magnificas ideo Magni Favitoris ad ædes

Non dubitat, vultu supplice, ferre pedem.

Charrula nunc præsens, ut conspiciatur & illa

Sereno vultu. Suscipe Apollo rogo :

Et, ceu cœpisti, sic perge favore, Patrono !

Proqve salute Tua vota ferenda DEO.

NOBILISS; TUÆ DIGNIT;

Submis: cultor
E. **XVII**

VIRO

Admodum Reverendo atq; Praclarissimo,

**DN. M. DAVIDI
LOND/**

Lingvarum Orientalium, in inclyto,
qvod heic Aboæ est, Musarum
Palladio, Professori celeberrimo,
Consistorii Aſfessori gravissimo, ut
anno præterito, Rectori Academiæ
Magnifico; ita præsenti, facultatis
Philosophicæ Decano spectatissi-
mo, Promotori benignissimo, Præ-
ceptori fidelissimo, omni reve-
rentia æternum colendo
proleqvendo-

GAVISUM dicunt insignem laude Plato-
nem,
Tempore quod vixit Socratis inge-
nui.
Induo sic hilates, gaudenti pectore, vultus
Ipse met Auspicio, quod licuit, placido,
Visere Palladium dum scandis pulpita Phœbi,
Artibus instructum doque animos Juvenum.
Quos numerari inter licuit mihi tempore ab isto,
Nunc tua cura mei pectora discruciat;
Sedulus instillas Monitor præcepta verenda
Et pergis studiis mitis adesse meis.
Prospicis Assiduus tribuet quis vicitus opimos,
Pulvere pro pretium quis dabit Aonio;
Grandia præterea præstas benefacta Patrone!
Consilio cœpi fortior esse Tuo.
Quae si cuncta velim dignis extendere verbis,
Ilias est operis longa futura mei.
Quid Tibi Mæcenas tanto pro munere pendam?
Pro meritis tantis quid tribuisse queam?
Me debere Tibi fateor, semperque fatebor,
Dum mea vitalis Spiritus ossa reget.
Fac Tua mi radians & adhuc sit Magne Pro-
fessor!
Gratia; Solamen Præsidiumque meum.

AMPL: VEST: REV:

Humilimus
cliens
E. N.

Et etiam vobis,
Viri Consuit. Pl: Reverendi atq; spectat:

DN. S V E N O B E R G M A N

Dicasterii Junecopensis Actuarie dignissime, benefactor qvovis honoris genere proseqvende.

DN. C H R I S T O P H E R E S U N-

DENI, Pastor in Finsb*r*om & Geetar vigilantissime, fautor iugiter colende.

DN. N I C O L A E G R U B B /

In Kumbinge Pastor fidelissime, ætatē honorande.

DN. A B R A H A M E J U S L E N I

Someroensium Pastor meritissime, per qvinquennium ferme benefactor propense, summi æstimande.

DN. N I C O L A E J o n s o n S t r a n d b e r g /

civis Junecopensis & Mercator per industrie, amice dilecte.

Vobis inquam hucce levidense exercitium beneficiorum mihi preflitorum haud immemor, gratum animum meum declarare, cuius officiosissime offero.

E. R.

VIRO JUVENI

Politioris literaturæ Morumq; cultu exornatiss.

DN. ERICO RUDAI

DE SENSI in GENERE,

Soleter disqvirenti, Commiliti & Amico
perpetim amando:

SEdulitas, Virtus est qvæ complectitur omnes
virtutes reliquas; accuratissima, dicta
Actio, præ cūbris, Ciceroni. Nam reprehendi
non debet, fuerit si tempestiva subinde.
Artis cuiusvis celebris, ceu instantia, Mater
audit; sic pulchrae Doctrinæ, ignavia turpis
& langvor mollis, vocitator dira Noyerca.
Torpet enim ingenium juvenū, cum desidiosam
socordemque trahunt vitam; redduntor inepti
muneribus magnis obeundis; dexteritas sed
sedula, cuncta capit, rimatur & autibus hanrit.
*Nil tam difficile est, quærendo qvin queat illud
investigari; clarus Comœdus ut insit.*
Hæcce probè pensas, memori quoq; mente reposa
svavis ERICE, tuis, operâ vigilq; labore (nis
indulgens studiis; qvorum iē fructus ænōenus
exerit ostenditqye satis; qvod dogmata tractas
ardua, de Physicis, queis altercantur acerbè.
Quo pede cœpisti, non intermittito porrò
pergere, cœlestis, tantis, favor, ausibus adfis!

L. Mq;. quamvis festinato grambar

SIMON ZAEPDI

Met. & Log. Prof. Ord. P. P.

In Dissertationem.

De

SENSIBUS,

Eximii & Politissimi Juvenis

DN. ERICI RUDAI

Amici dilecti.

Sensibus in sensus iri penetralia
censem,

Quaeis nondum istorum est Punica
nota fides.

Ni sensus claudas in sola mente vi-
dendis,

Delusa sensus mente stupescit
iners.

Festinato hoc epigrammate
ludebat

TORST. RUDÆN.

Omnipotens placido qui Numine cuncta ga-
bernas

Cor, mentemque manum, Tu, rege, Cbris-
sle, meam.

PRO O E M I U M.

Legans sanè monitum edidit
Stoicorum ille Coriphæus
Epictetus, dum in hæc no-
tatu dignissima prorupit,
verba: ἵψειάς τῶν ψυχαγόνων, οὐ χρεῖ-
αν περιχόντων, οὐ σεργομένων μίμησος ἐπιλέγειν
ἐποίου ἐστι, Ench: cap. 8. Qvod dum an-
te oculos pono, Academicum hocce
exercitium de Facultate Cognoscente
sive Sensu conscripturus, totus horreo,
trepidoque. Et licet haud diffiteor huic
Materiæ magnam inesse pulcritudinem,
qvippè qvæ maximè ad illud Chilonis
γνῶν σεαυτὸν facit, qvo nihil pulcrius,
nihil nobilius, nihilqve præstantius du-
xere Saniores; difficultatem tamen e-
ruendæ veritatis, inter tot sententiarum
divortia, latitantis, invenio maximam.
Sic est Δύσκολα τὰ καλὰ, Rebus pulcer-

rimis summam proposuit Natura difficultatem. Est quidem nunquam satis damnandum vesperascentis hujus mundi cacoethes, qvod qvicqvid sibi quis proposuerit, quo ingenium acuat & sapientiae litet, id statim derisione excipatur, veluti alibi etiam fatus est prius nominatus sapientiae profundioris Auctor:
 Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς: παραμηνάστε αὐτόν.
 Τεοὶ ὡς καπιγέλασθησύενθε, ὡς καπιμωκησθεντες στὸ πολλῶν, ὡς ἐργάζοντες ἐν ἀφνῷ φιλόσοφος ἅμα ἐπανελήλυθε. Verum enim vero prout virtutis est, & difficilia quævis obvia, & calumnias undiqvaque circumvolantes despectui habere; ita jussui Præceptorum meorum æternis laudibus celebrandorum, morem geram operam daturus eò ingenii mei nervum extendendi, ut qvod in hâc materia de Sensu, veritati vel consonum vel dissonum invenero, id pollice tangam, ac denique qvod verissimum sensero, pro favigissimo retineam. Si verò nonnulla in antecessum de Anima Sensitiva afferuero, id mihi, ac si μισθωτοι

as ἀλλογένου committerem, ne impurum lector benevolus, est quod officio cōfissimè ipsum rogatum velim. Sit itaque

THE SIS PRIMA.

Anima Sensitiva est forma animalium quā sunt, objecta sensibilia cognoscunt, salutaria appetunt & loco moventur. Notanter dicitur quod Anima Sensitiva est forma animalium, illa enim animali dat nō esse; Animal definitur quod sit corpus animatum sentiens. Genus (id vocant Scholastici, conceptum convenientiæ seu materiale) corpus animatum est, secundum quod, planta ab bruto nihil differt, quippe quæ etiam est corpus Animatum. Differentiam autem vel conceptum disconvenientiæ seu formale, ut vocant, constituit unicum hoc vocabulum Sentiens, quō planta omnimodo caret. Sentiens itaque formam innuit animalis, quamvis non specificam, gaudet enim unaquæque species animalis suā formā specifica; Sic specie diversa anima est

in leone, in cane & in eqvo. Dicendum itaque quod Anima Sensitiva non dicit formam quandam unam Physicam, sed tantum dicit quendam conceptum generalem & communem, sub quo continentur varii gradus diversarum formarum specificarum. Animal dividitur in hominem & brutum, & sic etiam homini competit Anima Sensitiva, non vero ut det esse homini, id enim praestat anima rationalis. Sed excipiat quis; Si anima rationalis praestat id quod anima sensitiva, non opus sit adscribere homini animam sensitivam, at verum prius secundum Canonem Anthropologorum, ergo posterius. Respondemus distinguendo inter rem & conceptum, seu inter conceptum Objectivum & conceptum formalem, cum Metaphysicis; secundum prius, anima est una & quidem simplicissimum in suo genere ens, quia verò posterius, aliter concipimus vegetativam, aliter sensitivam, aliter denique rationalem. Anima enim humana quatenus dat esse, dicitur forma:

Qvatenus vegetare, vocatur anima vegetativa, qvatenus sentire, sensitiva, qvatenus intelligere, rationalis, unum tamen & simplex, ut modo dixi, est ens. Brutis animam Sensitivam seu principium aliquod sentiendi, derogare neminem fuisse spero. An vero istud principium vel materiale vel spirituale vel mediæ naturæ sit? dubitatio vexari queat maxima. Sed ut cognitio hujus quæstionis ad illustrandam substratam materiam summopere conducit, variorum de hac sententias enumerare non abs re erit.

THEISIS SECUNDA.

ANIMAM brutorum non esse Spiritum, patet ex omnibus Spiritus affectionibus, tam mediatis quam immediatis, quas qui facere cupit adeat Pneumaticos de hisce satis fulè agentes. Argumentantur ex hac occasione nonnulli, tali modo: Quidquid est, est vel Corpus vel Spiritus, Anima brutorum secundum nostram sententiam non est Spiritus proprius sic

dictus, ergo corpus erit. Hoc Argumento putant assertionem pro purâ materialitate formæ brutorum sibi constare: Sed ut propositio major non verè formata est, sic etiam minorem labascere necessum erit. Et cum interrogamus adversarios nostros ex quo aspectabilis hujus mundi elementum sit composita forma brutorum. Respondent ex igneo seu ab aliquo igni cognato. quod etiam innuere voluit Cartesius, dum afferit, Calorem, continuum quamdiu vivimus inesse cordibus nostris, qui species est ignis, quem sanguis venarum nutrit. & hunc ignem esse principium corporale omnium motuum nostrorum, in Pass: An: Art: 8. Seqvutus, procul dubio, Democritum qui eam ignem atque calorem censuit esse. Pro. hâc Sententia Herculeis, ut putarunt, Argumentis dimicavere, præter cæteros multos, Gassendus, Fabry, Willis. Hoc etiam testatur Du. Hamel. in Tom 2, De Corp: Anim: Cap. i. §. 3. ubi sic disputat: Quod si ista potissimum, quæ naturam

uram ignis aut flammæ efficiunt, in
 Bruti animam contuleris, non ægrè
 fortassis in eam sententiam ibis, Brutī
 animam aut ignem esse, aut ab eo non
 multum dissidere. Nam illius actus,
 seu vita iugi motu versatur; qvi ubi
 desierit, statim anima sentiens instar
 flammæ extinguitur. Hæc ille. Willi-
 fius, teste du Hamel, dixit animam il-
 lam brutorum ex eadem materia cum
 corpore Organico esse productam; sic
 tamen ut actuosis constet particulis,
 qvæ paulatim è crassiore materiâ emer-
 gunt, unâ coeunt, ut dicit, ductus sibi
 aptant idoneos & hypostasin habent
 seu texturam ad præscriptum formæ
 Archetypæ efformatam. Eandem fere
 viam insistit Joh. Henric. Svicerus
 in Comp: Phys: Arist. Cart: §. 351. Sic
 assenserens. Habent quidem Bruta animam
sed talern, qvæ nihil aliud est, qvam
Sangvinis subtilior & defæcator portio,
 adeo, ut vita, motus & sensus, ab illa
 sola dependeant. Probatqve hanc su-
am Sententiam ex Dicto, Deut: 12. 23.
 ubi,

ubi, dicitur cujusque carnis animam
 sanguinem ejus esse: Sed non dum i-
 vit probatum, num hoc propriè & for-
 maliter sit dictum? *περὶ θρόνων τοῖς ἀν-*
θρώνοις η̄ θεία γέγονη θεολέγεται καὶ ὡς
ἀκέστου δύναμις μεταφυσικής τὰς λόγικα.
 Ut eleganter Theodoretus loquitur, scri-
 ptura dextrè explicanda est, ne fronti-
 bus adversis sententiæ illius concur-
 rant. Calvinista Pilcator in volum: Di-
 sput. p. 531. teste Balthasar Meissn: ex-
 plicat dictum illud hoc modo quod
 in vocabulo (anima) sit Metonymia.
 Adjuncti pro subiecto, & notatur fides,
 vel vehiculum animæ, quæ explicatio
 convenit cum dicto. Lev. 17. v. II. A-
 nima cujusque carnis in sanguine est.
 Huic explicationi ut optimæ calculum
 suum adjicit Conradus Dietericus in
 Antiquit Bibl: mihi pag: 62. dicendo: *A-*
nima non formaliter sed in se considerata, di-
citur sanguis, sed figurata secundum quid,
quia sanguis est instrumentum proprium a-
nimæ, in quo anima est non quidem per in-
formationem sed operationem. Recensitis sic
 Sen-

sententiis variorum postulat instituti
 ratio ut etiam nostram subiungamus.
 Statuimus itaque nos præter materiem
 ejusque modificationem & variam or-
 ganorum dispositionem, hoc est præ-
 ter corpus, qvod nobis cum brutis com-
 mune est, aliud aliquod esse principi-
 um operationum istarum, qvas satis
 nobiles ostendunt animalia bruta. Ma-
 teria enim seipsum informare & deter-
 minare nequit, illa enim semper habe-
 tur principium non activum sed pas-
 sivum, qvo videlicet anima utitur
 ut instrumento. Sed excipiunt Ad-
 versarii se non posse concipere quale
 istud erit principium, & sic argumen-
 tantur, qvod clare & distinctè percipe-
 re non possunt, id nec in rerum natu-
 ra datur, at Animam brutorum distin-
 ctè & clare percipere non possunt.
 Ergo. Confitentur enim DEUM
 nihil creasse, qvod non distinctè perci-
 perent, seqentes Antesignanum suum
 Cartesium, qvæ sic in Medit. sua 6.
 disputat: Non dubium est quin DEUS sit
 sapax ea omnia efficiendi, que ego sic perci-

ptendi sum capax; nihilque unquam ab eo
 fieri non posse judicavi, nisi propter hoc, quod
 illud a me distinctè percipi repugnaret. Sed
Resp: à nostro concipiendi modo ad
 rem denegandam non valet consequen-
 tia. Qvot & qvanta sunt qvæ ignor-
 amus, adeò ut rectè dixerit Philosophus:
 Maxima qvæ scimus sunt minima eo-
 rum, qvæ ignoramus. Non inqvam
 absurdum est dicere DEUM creasse, ut
 etiam fecit, substantiam aliam mediæ
 inter Spiritum (qvalis noster est,) &
 materiam, naturæ, hoc est, Spiritum
 ignobiliorum animâ nostrâ rationali;
 prout de hoc elegantissimè differit Ad-
 modum Rever: & Præclariss: noster
 Prof: Dn. David Lundi / in Disputatio-
 ne sua de forma Substantiali pro gradu
 Magisterii Art: 2. Thes: 9. Qvæ sicut
 concinnè sunt dicta ita etiam hic ea ap-
 ponere lubet. *Nunc*, inquit, *Si ex occa-*
sione specialiis definiendæ, brutorum &
rum inanimatarum aliarum formæ adfirmo-
as medium obtinere naturam inter Spiritus,
accepto vocabulo in significatione propriâ &

materiam, ita ut à natura cogitativa seu intellectu alis Substantiæ tam propè absint, quam habent cum illâ in operationibus & proprietatibus suis congruentiam, hoc est; differunt ab eâ, per intellectum & voluntatem, q[uo]d
rum nihil in se continent. Conveniunt ergo
cum Spiritu, quod, non secus quam ille, per
extensionem præsentia adsint suis corporibus;
eaque informant ac penetrant. Quo etiam
ut discriminine manifestissimo, discernuntur à
materiâ, cuius indoli talis informatio ac pene-
tratio penitus repugnat, nisi medium hoc
foret rerum materialium & immaterialium,
vacui absurdum quoque in formis admittetur.
Patent ista exponendi altius angelicæ
naturæ rationem, quomodo & ipsa infini-
tie parasangis divinâ naturâ inferior, ani-
mâ quoque humana superior, quasi medium
inter has spirituales essentias insinuat. Huc
usq[ue] ille. Videmus præterea non sine
magna admiratione multoties canes &
ursos aptè saltare, eqvos quoque ad
mandatum Domini sui genua procum-
bentes consensum admittere, & plura
alia. Dices: Bruta hæc ex consuetudi-

ne quādam facere, Resp. interrogando quomodo materia nuda, cuius naturæ dicunt animam brutorum esse adversarii, quomodo illa, inquit, capax esse possit consuetudinis alicujus. Nam si quādū viverem corpus aliquod solā constans materiā moverem, nunquam se corpus illud ab interno aliquo principio moveret, E. g. Si ferrum vel aliquod ferro aut aliā materia confectum moverem ea intentione ut asficeret artibus vel aliis motibus, totam sane vitam consumerem antequā asficeret, veluti id etiam eleganter testatur D. Simon Schwede Prof: Upſal. in disp: De Actione corporum Spiritali §. 19. Et ut spero extra dubitationis aleam jam positum esse, formam brutorum esse naturæ mediæ inter corpus & Animam rationalem, proprius ad nostrum scopum progredi necessum duco.

THEISIS TERTIA.

Hisce ita prælibatis materiei substratae non parum lucis, ut sentio, fœneraturis, proximè de facultate cognoscen-

scente ut dicamus, postulat ordo natu-
ræ, & quidem primis de vocis facultatis
iuniorum, ne sinistre accepto vocabulo,
vel nos metipos vel alios in devia du-
camus. Facultatis vocabulum *πληθυσμός*
est, sumiter interdum pro quovis col-
legio ; Sic dicitur facultas Philosophi-
ca, Medica, Juridica, & Theologica ;
nunc pro facilitate agendarum rerum
seu id interpretatur Festus, iterum pro
gratia ut Terentius, *dii date facultatem*,
obsecro huic p̄riundi. And: Act: 1. Scen:
iv. Mox pro abundantia vel copia, Cœ-
sar lib: 1. de B. G. cap. 38. *Namq; omni-*
um rerum, quæ ad bellum usui erant, summa
erit in oppido facultas; demum pro qua-
litate, qvæ in anima sensitiva est, & ex
eadem emanat, ut animal istius benefi-
cio edat actiones. Facultas hæc tri-
plex est, cognoscens, appetens & loco-
movens. Nos autem in prælentia prio-
rem, Cognoscentem scilicet ab appetente
& locomovente distinctam, considera-
mus. Vocabulum Cognitio, qvibus po-
tissimum modis accipitur etiam hic in-

digitare consultum puto. Sumitur quidem tripliciter, 1. naturaliter, 2. sensualiter, 3. rationaliter. Ceu idem dicit Sperling; in Inst: Phys: lib: 1. cap: 6. Q: 2. *Naturalis* est, cum finis sub ratione boni cognoscitur à natura aut forma sine sensu, sine intellectu, sic Araneæ norunt, quomodo formanda tela, & quoniam in loco; Formicæ quæ nunquam sensere hyemem, ne hyeme fame pereant, grana colligunt æstate. *Sensualis* est, cum finis sub ratione boni cognoscitur, à natura seu forma per sensus: sic canis panem cognoscit & à baculo aut lapide discernit. *Intellectualis* sive *rationalis* est, cum non solum finis sub ratione boni cognoscitur, sed etiam proportio & habitudo mediorum ad obtineendum illum ponderatur à natura seu forma per intellectum. Sic finem cognoscit dux belli & de mediis quibus eum obtainere queat mature deliberat. Primam & ultimam cognitionis acceptiōnēm nos hic intellectam nolumus, contenti media,

qvā

qvâ, animalia, qvæ sibi bona sint, appetunt, & hanc nihil aliud quam ipsum sensum esse ibimus probatum.

THEISIS QUARTA.

Variæ facultates animæ diiudicantur ex earundem actibus, Anima rationalis judicat inter verum & fallum, discernit bonum & malum. Hi actus cum ſanimæ attribuuntur, necessarium erit ei adscribere qualitates, mediantibus quibus, suas exerceat operationes. Et licet haud diffiteor omnes animæ operationes ab ipsa profluere, non tamen ab ea ut à principio immediato profluunt. Nam *nulla Substantia creata, ceu sonat canon Philosophorum, est immediatum suarum actionum principium.* Intelligit anima sed non nisi per intellectum, vult sed non nisi per voluntatem. Num autem hæ facultates realiter ab anima distingvantur? nostri nunc non est instituti differere. Sit tamen *ως εν πραγματῳ affirmatum eas realiter differre, & sic quidem ut accidentia à suo*

subjecto; ut effectus à causa efficiente. Naturalia enim agentia per naturales potentias determinantur ad naturales actiones. Sperl: Anthrop: Synop: Caput 2. Q: 1. Et quemadmodum animalia rationali haud immerito suas adscripsimus facultates; sic non minori jure sensitivæ suas imputamus, per quas suas exerit operationes. Per facultatem cognoscentem, cognoscit, per appetitivam, appetit, per locomoventem, locomovetur. Est itaq; facultatis cognoscentis proprium sentire, sentire autem quid nisi cognoscere, cognitione vero sumpta ut superius diximus. Unum adeo & idem statuimus facultatem cognoscentem & sensum, & id quidem hoc argumento: quæcumque res unam & eandem agnoscunt definitionem, easdem etiam esse unum & idem necessum erit: subsumo de facultate cognoscente & sensu. Ergo. verum est prius, posterius sic probatur. Describitur sensus, quod sit facultas, qua animal certo corporis organo objectum sensile per

per species recipit ac dijudicat. Facultas cognoscens est, quâ animal objectum sensile per species ad se delatas organo certo recipit ac dijudicat.

THESES QUINTA

Positam jam Facultatis Cognoscentis, Definitionem sub examen vocare proximum nostrum erit opus. Et attendendum se nobis primum fistit vocabulum illud animal, cui diximus facultatem hanc inesse. Divisimus animal superius in Hominem & Brutum, priori quod competant sensus nemo unquam negavit, de posteriori vero discursus est maxime controversus. **Q**uidam enim justo latiorem cognitionem eis attribuere, ut Anaxagoras, qui brutis intellectum dicavit, teste ipso Aristotele, dicens: *ανθρώποις οὐ μεγάλοις, οὐ μικροῖς, οὐ πρίναις οὐδὲ αἰγαλέοις*, in omnibus intellectum esse animalibus & magnis & parvis & honorabilibus & inhonorabilibus. Eandem insitit viam Porphyrius, qui ex-

mente Pythagoricorum τῶν Φυλήν, ἣ
 πέντε αἰσθήσεως καὶ μημένος λογικὴν con-
 tendit: sed ut ratio perfecta proprium
 hominis bonum est: cætera illi cum a-
 nimalibus satis communia sunt, ut scribit
 subtilissimus Seneca Ep. 76. Sic etiam
 hanc eorum sententiam meritò impro-
 bamus. Quidam omnem cognitionem
 sensualem illis derogant, eapropter quod
 cognitio conscientiam immediatā percep-
 tionis includat: dicunt etiam quod Sa-
 cra Scriptura Bruta vocat, ζώα ἀλογα,
 viventia ratione destituta: sed ut hi di-
 stingvunt inter cognitionem sensualem
 & intellectualem; ita quā posteriorem
 acceptionem cognitionis, totum ipsis
 concedimus argumentum, quod scilicet
 bruta sunt ζώα ἀλογα, quā verò priorem
 cognoscendi modum ipsis adversamur.
Instant autem dicentes, brutis sensualem
 cognitionem nequaquam inesse, con-
 ferendo sensum illorum cum sensu ho-
 minum. Tres, inquit, requiruntur
 ad sensum gradus. Primus, est motus
 organi corporei, nervorum & spirituum
 ani-

animalium ab obiecto inchoatus, saltem
 in sensibus externis, & in glandula
 pineali, qvæ à spiritibus variè inclina-
 tur, terminatus; et figuræ ac situs mu-
 tatio ex illo motu procedens. Secun-
 dus, & hanc glandulæ pinealis inclinati-
 onem subseqvens perceptio mentis, ob-
 jectorum varietatem ex motus varie-
 tate dignolcentis. Denique tertius gra-
 dus continet illa indicia, qvæ percepti-
 onem mentis excipiunt. Primum sal-
 tem gradum brutis competere aiunt,
 duos autem posteriores denegant, so-
 lum sensibus externis non vero internis
 ea gaudere afferentes, qvod etiam facit
 De La Forge; p. 16. dum dicit, si verum
 sit bruta habere aliquem sensum
 aut aliquam perceptionem interiorem,
 ab actione objectorum exteriorum su-
 per organa sensuum eorum excitatam,
 & si omnes suas actiones instituant cum
 animo ita faciendi demonstrent rationes
 necesse esse, ut principium istius per-
 ceptionis ac propositi sit spirituale, id
 autem, si ita esset qvod nos non credimus,

inquit, minimè foret injuriosum homini.
 Sed ut plerumque mentionem facit cognitionis illius distinctæ, quæ rationis solum est effectus, concedimus ut etiam antea fecimus, bruta non posse cognoscere. Dixit præterea bruta non posse cognoscere, quia ipsorum forma non de spiritu participat sed solum de corpore & in substantias corporeas nulla cadit cognitione. Sed qualis anima brutorum sit id fusius positum est in Thespiis secunda, unde etiam in illam cadet cognitione, licet non perfecta aut distincta, sufficere namque potest confusa. Nam dixit DeLaForge in substantias materiales non cadere cognitionem, innuens eam, scilicet cognitionem, inesse spiritu-alibus. Ad hæc Adversarii, nos temeritatis accusant, ob hanc nostram assertionem, & dicunt, non sine temeritate bestiis aliquam cognitionem tribui posse, quamdiu non observari potest eas esse capaces instituendi signa, quæ nobis exhibeant & significant ipsarum cognitiones, signa

autem hæc dicunt esse : Si in cane sit aliquod cognitionis principium, verisimile est eum etiam habere debere facultatem id manifestandi ; id autem sentiunt eum facere non posse nisi loquendo, & quia loquela non inest brutis, ergo nec cognitionis aliqua illis adscribi potest. Sed qualem sit hæc assertio quavis potest facile videre. Qvis unquam denegare potest mutu cognitionem, quamvis eam loquendo non potest manifestare. Et si ex signis valeret judicare præsentiam cognitionis, qvis iret inficias canem manifestare posse se cognitionem habere heri, vel advenæ cuiusdam, priorem quoniam blando excipit aspectum, posteriori vero minitantes oculos, mordaces dentes, & rabiem horridam monstrat. Qui primis, ut ajunt, labiis gustavit Historiam Animalium, invenit quantum præstat solertia illorum, ostendendo scilicet quem vel odio vel amore prosequuntur: videatur Historia Franzii de Ursis & Leonibus. Quid igitur

obstat? quod brutis non attribuamus cognitionem, cum nostræ huic sententiæ ipsæ etiam sacrae pandectæ assentuntur. Sic loquitur Spir. San. per Esai, in cap. I. v.3. Taurus cognoscit Dominum suum, & Afinus Domini sui præsepe, sed Israel hoc nescit & populus meus hoc neque intelligit. Sed ut in omnibus contrarii sunt nonnulli, sic etiam omnia loca quæ adhiberi solent, alio sensu explicant, quam explicari deberent. Et dicunt bruta saltem naturali instinctu possessores suos dignoscere, & non sensu; sed si naturali instinctu possessores suos cognoscerent, tunc omnes ut suos legitimos agnoscerent. Natura enim non determinata est ad unum. Jubet præterea Sacra Scriptura Proverbi, 32.v. io. ut misereamur brutorum, idq; ideo, qvia vitam & sensus habent. Insuper si non haberent bruta per quod substantialiter in esse suo constituerentur, nulla inter ea & arbores vel lapides esset differentia, qvippè ejusdem etiam, ex quatror elementis & tribus princi-

piis chymicis, mixtionis sunt participes. Hi otiosissimi jacent, ea autem tot nobiles edunt operationes, tot præ se ferunt insignia, ut eis animam sentientem sive facultatem cognolcentem denegare, esset brutum denegare; eâq; animal à non animali distingvitur ut noxia vitare, salutaria prosequi possit, Arist: lib: 2. de An. cap: 2. ceu idem versu eleganti pinxit Horatius. Epist: 1. 16.

Cantus enim metuit foveam lupus, accipiterque

*Inspectos laqueos, & operum milvius
hamum.*

Pollent ergo iudicio sensitivo, quo estimant, sibi qve aliquid esse conveniens colligunt bruta, non per ~~θαλερού~~ sed beneficio memoriae sensitivæ, facta enim objecti externi in anima bestiarum impressione, ad varias cerebri partes impelluntur spiritus, qui si inveniunt speciem speciei delatae similem, in memoria animantis, hærentem, excitatam phantasiam una cum speciebus connexis obiciunt, unde fit ut ex memoria illorum

rum qvæ aliquando sensit vel didicit bestia, & specierum tam recens receptarum, qvam quidem jam impressarum, jam autem excitatarum, conjunctione & concursu eadem colligat, qvæ olim jam sensu percepit. Joh. Joach. Zentgravius Jur: Nat: Art: 7. §. 3. Et sic, favore DEI, evicta facultate cognoscente brutorum, dicimus omnes sensus ex æquo animalibus convenire, quatenus scil: sensus sumuntur pro potentiis primis sentiendi. Notanda distinctio potentiae in primam & secundam: Potentia prima, alicujus rei & ad aliquem actum, vocatur aliqua potentia; quatenus in se & absolute consideratur, & sine respectu ad requisita & circumstantias, qvæ supponuntur, si illa velit in actum traduci; sic, exempli gratia, potentia videndi prima dicitur etiam cæco inesse, quia ibi nullus habetur respectus ad organum: sed absolute sermo est de potentia videndi; quatenus est facultatis sensitivæ. Secunda potest vocari aliqua potentia,
 qvæ

qvatenus respectus simul habetur ad requisita & circumstantias, & sic potentia videndi cœco non est attribuenda organo destituto. Ratio est: qvia hoc modo sumti sensus à parte rei sunt idem cum ipsa anima sentiente. Gotfrid: Zapffius in regulis Physicis.

THEISIS SEXTA.

Auspice Duceque DEO pedem ulterius promovebimus, ostensuri quot ad perfectam sensationem requiri debent: Sic tamen ut præprimis sententias Adversariorum deducamus, & nostram ultimo subiungamus. Illi veluti fortiter pro parentia animæ sensitivæ in bruto disputatione, sic etiam numerum requisitorum sensuum diminuere satagunt. Dicunt Tria requiri. 1. Organum. 2. Objectum. 3. Applicationem organi objecti ad organum & hinc subsequentem commotionem, seu glandulæ pinealis inclinationem. Præcipuum autem & summè necessarium requisitum consulto omitunt, quod principium & fundamentum

est omnium cæterorum requisitorum, nempe animam sensitivam, quam in totum destruere summopere conantur, dicentes solos spiritus animales sensioris principium esse, & ita quidem ut eorum materia sit primum subiectum & organum sentiendi, qualitatum in iis vivacissimarum mixturam primam causam & originem, & in utrisque conjunctissime consistere omnes apprehensiones Phantasiæ. Præterea dicunt, omnes sensus, pendere a nervis, qui sunt instar tenuium filamentorum, aut instar parvorum tuborum, qui ex cerebro oriuntur, & continent, ut & ipsum cerebrum, certum quendam aërem ac ventum subtilissimum, qui spirituum animalium nomine exprimitur, quibus solis ut principio primario sensum adscribunt. Sed quam obscura hæc opinio sit, inde videre possumus, quod corpus corpus informare nequit, nec materia materiei principium quo esse potest. Dum disputant de sensu multa de glandula pineali producunt, quam

quam Regium Thronum, in quo sedet anima, appellare non verentur, & dicunt illam sitam esse in medio substantiæ cerebri & ita suspensam supra canalem, per qvem spiritus cavitatum cerebri anteriorum communicationem habent cum spiritibus posterioris, ut minimi motus qvi in illa sunt multum possunt ad mutandum cursum horum spirituum, & reciprocè minimæ mutationes, qvæ accidunt carni spirituum multum inserviant mutandis motibus hujus glandulæ. Cartes; Pass: An: Art: 31. Sic Regius, Medic: lib: 1. cap: 12. Glandulam hanc dicit esse sensorium commune, in eaqve sola non vero ulla alia corporis parte animam existere, sic etiam De La Forge, Com: Cart de Homine, scribit illam præcipuam esse sedem animæ & verum organum imaginationis ac sensus communis, neqve isti officio qvicqvam obstatculo esse, qvod in ea interdum fiat generatio calculorum vel si etiam contingenter ut totum

ejus corpus calculum fieret, modo port
 ejus, tantæ essent magnitudinis ut trans
 itum spirituum admitterent. Addit præ
 terea quod si hæc glandula penitus ab
 esset & locus saltem ejus supereasset in
 quem se exonerare possent arteriolæ
 plexus choroidis, tamen illum locum
 non esse non convenientem sedem ani
 mæ, imaginationis & sensus commu
 nis. Potuisse pari pacto idem dixi
 se locum cordis, illo penitus absen
 te, non minus convenientem omnium
 vitalium operationum fontem esse, qvā
 ipsum cor si adesset. Sed narrantur hæc
 non verò probantur. Fuere contra
 multi qvi tantam dignitatem glandu
 læ haic pineali derogarunt, nec tanti
 esse momenti dixerunt ut ea solium sit
 animæ & deinceps vitæ. Fuere qvi
 asseruere eam tantum esse excremen
 torum cerebri locum, ceu id procul
 dubio innuit Franciscus de Le Boë Syl
 vius in Disput: 4. Thes: 35: dicens in hac
 glandula humorem qvendam elabora
 ri, sed qualis hic sit & in quem usum fe
 dubi-

dubitare fatetur. Whartonus autem accuratior rei inspecto^r, veluti de eo refert Osiander, valde inanem de hujus usu concepit opinionem, putatque illam solummodo excrementitias quasdam humiditates e principii spinalis medullæ cruribus elicere. Atque sic facile labi potest Adversariorum nobilissimum sensus requisitum, cum de glandula hâc pineali nil nisi per meras conjecturas, statui potest. Quid imo, fuere etiam illi, qui de existentia hujus glandulæ pinealis dubia moverunt difficultia. Refert, teste Ofiandro, Theodorus Kerking: Spec: Anat: Obs: 35. Se dissecuisse cerebrum cujusdam pauperi annorum quatuordecim, atque in eo ne vestigium quidem glandulæ pinealis invenisse, quin imo in dextro priori cerebri ventriculo albicanem lapidem repertum esse pendentem. Addit quoque Plempius in præfatione sua cum multis aliis Medicis in Nolocomio Amstelodamensi vidisse in puer ex hydrocephalo defuncto duram me-

gem oppleram aquâ limpida ad libras
 quinq; qvæ adeo cerebrum comprefſe-
 rat, ut vix appareret: at nullibi visa eſt
 glandula pinealis, cum tamen puer dum
 in vivis degeret motus & ſentius & o-
 minia mentis munera ritè obierit. Dum
 hæc ita ſunt, miror, qvomodo glan-
 dulæ hinc tantam efficaciam instituen-
 di ſenſionem aſcribere poſſunt. Sed ut
 eſſentia & uſus hujus glandulæ nobis
 obſcuri & ignoti ſunt, igitur etiam
 merito glandulam hanc à noſtro remo-
 veñus diſcurſu, contenti hoc uno fal-
 tem principio ſenſationis Anima nimi-
 rum ſenſitiva & ejus præcipua facul-
 tate cognoscente, hæc ſenſionis eſt cau-
 ſa principalis, qva ſublata, ceſſant ani-
 males motus, ceſſat deniq; totum ſenſa-
 tionis opus. Quod corpus ſentit, id ha-
 bet ſalem participativę non ſecus ac
 malleus dici potheſt agere in manu fa-
 bri cęu idem teſtarur Scharffius Special;
 Phys; lib; 7. cap; 1. ax; 3, ubi ſic ait; A.
 nima ſenſitiva eſt prima & radicalis
 cau-

causa sensus & sensationis, quod enim
 corpus sentiat, hoc habet participativè
 ab anima sensitiva, quæ vim sentien-
 di communicat corpori tanquam suæ
 materiæ. Hæc nimirum Anima Sen-
 sitiva actum sentiendi profert, hæc
 tanquam immanentem iterum in ser-
 cipit, & unus tamen manet actus. Et
 dicitur sensio quæ nihil aliud est, quam
 perceptio rei sensibilis, cuius modus
 consistit partim in patiendo, partim in
 agendo & dijudicando, Joh: Adam O-
 siand: in Collegio Considerationum c.
 14. Th. 1. Propterea multi multa op-
 nionum varietate disputant, an facul-
 tas sensitiva habeat se hic vel active vel
 passive. Nos autem brevitas studi-
 fi dicimus eam nec esse, purè activam
 nec purè passivam, sed unam & eandem
 facultatem & activam & passivam di-
 verso verò considerandi modo. Quatenus
 sit receptio specierum dicitur pas-
 sio, quatenus verò receptum ad cogni-
 tionem & sensationem deducitur, nun-
 cupati

Eupatur actio. Non tamen duplex est sentiendi actus, alter agens, alter patiens, cum actio & passio unum involvant actum ut sonat Canon Logicorum: Sicut nec duplex sensatio, duplex visio, duplex auditio sit; sic una anima, una facultate, uno organo ad objectum suum determinato patitur & agit. Sperling: in Zool. lib. I. cap. 4. Qvæst. 4. Sint itaq; secundum assertionem nostram quatq; vor requisita sensationis. 1. Anima Sentiens. 2. Organum. 3. Objectum. 4. Species. De Requisito primo antea diximus, cætera ordine apposito pendenda veniunt.

THESES SEPTIMA.

Animæ sentienti ut requisito primo, Organum immediatè sequuturum superaddimus, sine quo anima quidem esse potest, agere tamen non potest. Qvamvis anima secundum suam essentiam in toto corpore prælens sit: tamen nunquam sensus alicujus auctor est, nisi ubi habet organum: & licet eadem

eadem animæ essentia, qvæ est in oculo & aure, sit etiam in pede: tamen qvia in pede neq; videndi neq; audiendi est instrumentum, in pede nec videt, nec audit. Senn: Epit. Nat: Scient. lib: 7. cap. 1. Organum sentiendi est membrum animalis, qvo objecta sensibilia per speciem allata percipiuntur, ut ita sensatio percipi possit ab anima sentiente, Alias sensorium vocatur. definiente Scarff: Special: Phys. lib. 7. cap. 1. Organa sensationis sunt vel communia vel propria, communia dicuntur, à qvibus omnium, sensuum origo derivatur, qvomodo cerebrum dicitur commune *in sensu*. Propria sunt, qvibus peculiariter unus sensus utitur ad percipiendas suas species sensibiles, sic oculus est organum proprium visus, auris auditus, &c. Hi sensus errori non sint obnoxii, quamvis de errore eorum multa disputent Adversarii. Afferunt rationes sed illas quæ nullius sunt momenti; proferunt exempla sed illa quæ magis rem obscuram quam claram reddunt. Et nè videantur.

Scepticorum imitatores distingvunt inter sensus veritatem ratione essentiæ, seu veritatem apparentiæ, & veritatem cognitionis, priori modo negare se non posse afferunt veritatem sensus, posteriori vero modo sensus prorsus fallaces esse autumant. Repetit Nonnulla Cartesius in Medit: 6. quibus dicit se sensu percepta vera esse putasse, antequam in rei cognitionem meliorem pervenisset. Postea vero multa experimenta, fidem illam labefactasse ait, quam pridem sensibus adhibuit. Nam interdum inquit: ea quæ rotunda visa fuere è longinquo, è propinquo quadrata ei apparuisse, & statuas in fastigiis stantes permagnas visas fuisse, è terra autem spectanti non magnas. Nos autem similia exempla studiosi brevitatis missa facimus. Et ut melius hanc eorum conceptam opinionem diluamus adhibere distinctiones è re erit, ut quomodo sensus fallunt clarissime videatur. Primo itaque distingvimus in-

ter sensus integros & corruptos, priori modo nunquam fallere possunt, posteriori vero facile error eorum concedi potest, ut videre est ex Istericis, qvorum oculi flaviditus tineti & corrupti omnia vident flava. 2. dist. inter id quod fit per se & inter id quod fit per accidens, dum fallunt sensus non fit hoc per se ex nativa conditione sensuum, sed per accidens ex aliquo defectu, qui contingit organo inesse. 3. dist. inter sensus cum omnibus suis reqvifitis consideratos & inter illos in quantum unum & alterum reqvisitum deficit. priori modo non fallunt, posteriori autem fallacia quandoque accidit, sed qvæ non est ex sensuum vitio sed ex reqvitorum qvorundam defectu. Reqvisita autem certitudinem sensus stabilientia sunt hæc. Erit 1. inter sensile & sensorium justa distantia. Ubi cum excessu distantia est, aut nihil aut aliter qvam est, sensile apparebit. 2. Sensile habebit justam quantitatem, guttula aquæ non humectat lingvam, literas qvæ adm-

dum sunt exiguae, legere non possumus.
 3. Sensile habebit justum positum. Nisi enim ad organum recte applicetur, sed ad aliquam partem declinat non recte sensus cognoscere quicquid valet. 4. In sensatione requiritur justa mora. quæcunque in sensus subito incurruunt, ea accurate non percipiuntur. 5. Nec erit sensile excellens. 6. Sensorium debet esse secundum naturam recte dispositum. 7. Sensile immediatè nec erit positum super sensorium, Kipping: Observatis hisce ritè requisitis seu regulis sensus, nunquam erroris sunt accusandi. Nunquam enim circa suum objectum, spectatum non tantum secundum rationem communem seu genericam objecti, verum etiam spectatum ad modum objecti cuique sensui proprii. Quælibet enim facultas ita est determinata ad objectum suum percipiendum, ut circa alterius facultatis objectum versari nequeat: sed de objecto, paragrapho sequenti, DEO duce, differendum erit, nunc saltem probare suffici-

ficiat sensus non fallere. Qvod facimus.
 1. Ducti dictis sacris Luc: 24. 39. Joh: 20. 27. Rom: 1. 20. Si ipse Christus provocavit ad sensum visus & tactus, qvmodo illi erunt fallaces & semper vel plerumque fallent? Annon ita ad judicium provocasset incertissimum? Annon Apostoli & Thomas potuissent excipere, provocas qvidem ad sensum Christe, sed non possumus fidem adhibere sensibus, qvia sunt fallaces; qvi itaque constabit nobis, qvod non fallamur. 2. Ratione recta. Sensus ut perfectio qvædam animalium à DEO dati sunt, si illi sunt fallaces, DEUS fallaciarum causa & auctor erit statuendus qvod ἀπόποιος καὶ αλογος fit. Sensus fuerunt in Adamo nondum corrupto. Eum autem fallaciæ aut causæ alicujus fallendi in statu nondum nocivo ut accusemus absit. DEUS præterea indit sensus, ut perciperemus objecta sensibilia & illis debitè uteremur, qvi si fallaces essent, objecta nobis non tam repræsentarentur secundum intentio-

nem divinam, quam aliquid eis oppositum. Maneat itaque tam veros esse sensus, quam veræ sunt res sensibiles. Nam mens humana rei alicujus scientiam nunquam acquireret nisi ejusdem ex sensu rudimenta acciperet. Jacob. Mart: Met pag: 313.

THEISIS OCTAVA

Obje^ctum est illud, quod sensu percipiatur; Qualitates scilicet sensibiles. Substantiæ singulares sunt quidē objecta sensuum, non vero, quatenus substantiæ, sed quatenus qualitatibus sunt præditæ sensibilibus. Sic exempli gratia, Leo non potest videri quatenus est substantia, sed quatenus coloratus, non potest tangi nisi quatenus vel calidus, vel frigidus &c. sensile autem duplex est, unum per se, alterum per accidens. Ceu hoc dicit Arist: lib: 1. de An: cap. 6. Sensile per se vocat, quod alio sensu sentiri non potest, sed per suam propriam speciem aptum est immutare sensum. Sensile

per

per se, est vel commune vel proprium illud omnium fere vel plurium sensuum apprehensione percipitur, cuius ~~adynæ~~
~~zona~~ quinque præcipue numerantur, nempe magnitudo, numerus, figura, motus & quietus, ut sensit Arist: loco non perrime citato. Hoc vero scili: proprium ad unum sensum externum est determinatum, ut ab eo percipiatur, veluti color, sonus, odor &c. Sensile vero per accidens est, quod per se sensum non afficit, sed alterius, cum quo coniunctum est, beneficio, E.g. cum dicuntur video rem dulcem, puta lac, quia videtur album per se, quod est oculi sensile proprium, cum dulci coniunctum. Sunto hæc de Objeto. Denique cum impossibile sit, objecta sensuum, secundum suam realem existentiam, per facultatem sensitivam recipi, necesse sum erit aliquid interesse, quo mediante, objecta cognoscantur. Idem nos nominavimus speciem de qua in Thesi sequenti, erimus dicturi.

THEISIS NONA.

Epcurus & Democritus, referente
Du Hamel, dixerunt qvosdam efflu-
xus tenuissimos ē corporibus in sensus
nostros incurrere, qvi qvidem ē certis
atomis ita contexuntur ut sensorii me-
atus sibi aptatos subeunt: sed respon-
dit Du Hamel veritati incongruum esse
tenuissima qvædam ramenta & velut
exiles membranulas à corpore visibili
in omnes partes diffundi citra ullam
corporis imminutionem. Adversarii
putant omnem sensum certo aliquo mo-
tu ita contineri ut nulla qualitas nul-
lum substantiale à corpore sensibili di-
manet sed motus duntaxat ipsis organis
imprimatur ut E. g. Si rem aliquam
videbo, necessum erit, dicunt, interesse
materiam aliquam inter sensile & sen-
forium, qvæ materia an sit vel Aerea
& Ætherea per inde est, qvæ movetur
deinde ab objecto & mota ferit nervos,
seu filamenta, qvorum extremitates in
oculo, principia autem in ipso cerebro
in

inveniuntur, & cum hæ extremitates moventur, necessum erit statim principium earundem moveri, haud secus quam funis, cujus uno fine moto alter statim movetur. Vix potest intelligi quomodo hæc omnia fiant. Nam si forte quiesceret objectum & nullo modo moveretur, ita ut Atmosphærā suam, non a se motu aliquo propelleret, quis denique motus oculi filamenta moveret, quo modo tunc viderem? Sed contrarium est in proposito, quam primum nobis aliquod obvenerit objectum, statim ejus habemus cognitionem, non per motum sed per qualitatem aliquam, quæ ab objecto ad sensum emittitur, sunt autem qualitates vel reales vel intentionales, posteriores hic nos intellectas voluntus, quæ nihil aliud sunt quam simulacra objectorum sensibilium & vocantur species, quæ emanant a suo principio non tamen emigrant; hærent enim originaliter in suo subiecto & continuative sunt extra illud; neque corpora sunt, sed corporum imagines. Species

has dari ipsa probat experientia; nam
 tempore aestivo, sub arbore cubantium
 vestes, viridi colore a foliis arborum
 pingi videmus, & juxta vitrum, vino
 rubro plenum, linteum positum rubro
 etiam colore tingitur; probant hoc i-
 dem specula artificialia non solum res
 praesentes sed etiam procul remota ob-
 jecta repräsentantia ope simularorum,
 quæ accidentia sunt intentionalia. Vi-
 demus præterea quomodo oculi nostri
 dæduntur a copiosa nive & unde hoc
 nisi quod speciem aliquam sui ad ocu-
 los mittant nives. Omnis enim sensu-
 sus fit per contactum veluti id affir-
 mat Arist: lib: 3. cap: 13, de An: ~~αἴσιον τῆς~~
~~εὐθὺς ἐδείκνυται εἰδέχεται αἴσιον εἴρην~~
 Omnes species intentionales e corpori-
 bus emanantes sunt qualitates non ma-
 teriales sed spirituales in eo autem inter-
 se differunt, quod aliæ materiæ sunt im-
 materiæ neque ab ea emergunt, aliæ
 procul a corpore de quo oriuntur se-
 le diffundunt, sed nulli materiæ alliga-
 tæ. Hæc de sensibus in genere dix.
 ad

sufficiat. Dividuntur proporrò sensus
in externos & internos. Sensus exter-
ni sunt qui speciem ab objecto imme-
diatae productam in exteriori corporis
parte recipiunt & ad internos sensus
transmittunt, suntque quinque Visus,
Auditus, Olfactus, Gustus & Ta-
ctus. Sensus interni sunt, qui speciem,
per sensus externos, allatam in cra-
nio recipiunt, censent & dijudicant.
Suntque duo Sensus Communis &
Phantasia, Sed ut de his prolixius
agere nostri non est instituti;
ita etiam Disputationis filum
hic abrumpimus di-
centes

SOLI DEO GLORIAM.

Vito

Ma-

Viro egregio

Doctrina & omnibus qua Juvenem commendant ornatissimo

DN. E R I C O R U D A /
Amico probatissimo.

Quid cum corpore mens operatur, scire
decorum est,
Cogitat utpote ibi, Studio nec cessat ab illo.
Sentit, cognoscitque intelligit, excipit atque,
Vult, corpusque moveret, rursum incitatur ab
illo,
Non valet id quamvis moderari semper habenis.
Corporis heic actus omnes describere nolo,
Quis valeat summi nam celsa negotia Plastæ
Mirati digne quod sic aliena coegerit,
Fœdere perpetuo ut se complectantur amice?
Dispicis atque doces hæc jam Doctissime
RUDÆ.

Monstras cum tua sensa animi de *sensibus* almis
Sicut præclarum est studiis clarescere pulcris,
Sic tibi ter trinæ concedent præmia Musæ,
Sidere felici sic implex vota tuorum,
Pectore qui mecum tibi prospera cuncta pre-
cantur,
Perge ut cœpisti laudes acquirrere justas!

Honoris & amoris ergo
scripsit

S. MELANDER.

Ad
Virum Juvenem

Pereximum ac Præstantissimum

DN. ERICUM RUDAI
Cum egregios de Sensu Labores in lu-
cem editos tam eruditè de-
fenderet..

ERICUS A. RUDAI

per avaypámuas

Ac vir es dura;

EN animi robur, Dilecte, & mascula virtus,
(Ceu pelagi rupes undis immota resistit)
Qvâ stimulos vitas blandos & cuncta nociva,
Qvâ qvoqve sudores superas, ac aspera
qvæqve
Pectore substernis forti: nam ritè putatas
Adversis rebus frangi, non esse virorum,
Hoc sat jam constat, lucem qvando e-
dis in almam,
Ma-

Materiam raram, quam laudandâ arte
tueris.

Ac es vir, KUDÆ ergo dura per omnia
dura.

Præmia digna viro jam jam Tibi dabit
Apollo.

Ergo diu vigeat tua laus & nomen ho-
norque!

Velit adesse DEUS Tibi semper amore.
valeto!!

bisce festinatis amorem non infuca-
sum erga amicum suum à teneris
probavissimum declarare voluie-

OLAUS AGRELLUS.
Reg: Alum:

Dum jam KUDÆ Docet quid sit
sensatio mentis,

Accidit ipsi laus nullum peritura
per ævum.

JOH. AGRELL.

Til
Ehreborne och Wållårde
Her EKJCH A. XUDAI
Då han efter stoer umvänd fljut / sin
Sinn-rikt Discurs om Sinnens Egen-
skaper och Natur med Beröm här
i Academien försvarade.

Lyck - Önskning!!!

Om Sinnens feela en / som I nu artigt
Skrifwen /
Så är och iag fullwih at I med tijden
blifwen
En Man med Heder stoer / ty wackert
Proof I geer
Hur Pallas lēna wil / iag ofelbart
nai seer.
Ach! Huru skönt är det at funna Werl-
den wissa / .
Det Wärk om Sinnens Kraft / sem
Phœbus sielf stal prijsa.
Rund Heder gifwes Ehr / för wijsa om
af hwar Man /
För Mœda / Swett och Fljut / stoort
Roos I tagen an
Jag

Jag frögdar mig här af; Ehr Slächt och
gode Männer/
En härlig Hugnад fåå; hvar en son
Eder Känner
Det Loford delar ut: I redan wun-
nit haa
Det mången effter sökt. Ach Heder
som I faai
AND. RÖDÖNG.

Cum audivi Te, Praeceptor Charissime! Dis-
sertationem conscripturum de SENSU, ga-
vitus sum valdè & mecum summopere repu-
tavi, qvomodo etiam ego inter tot gratulan-
tium vota, possem animum meum erga Te of-
ficiosum ostendere. Et ecce! humanitas tua
canta fuit, ut etiam si scires meas ingenii vires
esse langvidas, tamen meum impl. res votum,
in eo, qvod me etiam gratulaturum invitares.
Proinde & mihi tantum gratulor Praeceptorem,
& Tibi tantam tuam industriam, ut jax possis
omnibus facere notam tu m laudabilem eru-
ditionem. Perge sic, Charissime Praeceptor! nec
prius tuis desiste inceptis, qvam te lauca coro-
naverit Apollo, & sic pro indecesso tuo la-
bore præmium id reportabis qvod scio te sem-
per ib vobis habere.

Sic Praecept. fidel. gratiabatur
SAMUEL L. KIELLINUS.